

معاونت دانشجویی
مرکز مشاوره دانشگاه

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دفتر مشاوره و سلامت

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دفتر مشاور امور زنان و خانواده

دانشگاه دوستدار خانواده

**حریم‌های شخصی یا
حریم‌های خانوادگی**

حریم‌های شخصی یا حریم‌های خانوادگی

م. از نظر ظاهر و لباس پوشیدن با دیگر افراد خانواده بسیار تفاوت داشت. در خانواده آنان سابقه نداشت کسی با چنین پوشش و ظاهری در جمع حاضر شود. به همین سبب، والدین و برادر و خواهرانش از پوشش او انتقاد می‌کردند و این موضوع آن‌قدر تکرار شده بود که سبب دوری م. از دیگر افراد خانواده می‌شد. یکی از راه‌هایی که افراد خانواده برای تغییر رفتار م. در پیش گرفته بودند، تمسخر و شوخی بود. گاهی اوقات در حضور دیگران، موهای نامناسب و رنگ لباس‌های او را مسخره می‌کردند. با این‌همه، نه تنها رفتار م. تغییر نکرد، بلکه گاهی اوقات به نظر می‌رسید عمداً لباس‌های نامناسب‌تری را برای محیط‌های خاص انتخاب می‌کند تا بدین‌وسیله بدرفتاری‌های والدین و برادر و خواهرانش را تلافی کند. این روند، در نهایت باعث دوری م. از خانواده و رنجش دو طرف شده بود.

پوشش و ظاهر بیشتر جوانان، چه دختر و چه پسر، مورد تأیید جامعه است، اما برخی از جوانان از سبک خاصی از لباس‌ها و آرایش استفاده می‌کنند که با انتقاد، عدم پذیرش و طرد از سوی بزرگسالان روبه‌رو می‌شوند.

این مشکل زمانی بیشتر می‌شود که پوشش و ظاهر جوان با آنچه والدین یا دیگر اعضای خانواده می‌پسندند نیز اختلاف داشته باشد. چنانچه این اختلاف ادامه پیدا کند و والدین یا جوان نتوانند به این موضوع به درستی بپردازند، ممکن است روابط آنان تیره‌وتار شود. به طوری که فضای امن خانواده به مکانی پر از تنش و تشنج تبدیل می‌شود. از این رو، در مقاله حاضر به ابعاد این مشکل و راه‌حل‌های آن پرداخته می‌شود.

نکته مهم آن است که بحث پوشش و ظاهر فقط در دوره نوجوانی و جوانی است که در کانون اهمیت قرار می‌گیرد. در سال‌های بعد، به تدریج پوشش و آرایش بیشتر افراد به حالت متعارف و معمول درمی‌آید. توجه

افراطی به پوشش و ظاهر، خاص دوره نوجوانی و جوانی و به علت تغییرات و تحولاتی است که در این دوران ایجاد می‌شود. در دوره نوجوانی و جوانی، تغییرات زیادی در بدن و صورت و نیز در افکار و نگرش‌ها صورت می‌گیرد. به دنبال این تغییرات، فرآیند هویت‌یابی صورت می‌گیرد. در این مرحله، نوجوانان در پی آن هستند که خود را بیابند و برای خود راه و رسم روشنی در زندگی ایجاد کنند. فرآیند هویت‌یابی، فرایندی است که جوان در آن نقشی فعالانه دارد و از الگوها و اطراف خود تأثیر می‌گیرد. آنان از افراد بسیاری الگو می‌گیرند، از جمله والدین، همسالان، افراد مهم جامعه، افراد مشهور و سرشناس جهانی و داخلی. در این فرایند، ممکن است برخی تغییرات برای افراد خانواده و آشنایان غیر قابل قبول باشد. این موضوع شامل لباس، پوشش، آرایش و ظاهر نیز می‌شود.

جوانان از افراد بسیاری الگو می‌گیرند، از جمله والدین، همسالان، افراد مهم جامعه، افراد مشهور و سرشناس جهانی و داخلی. در این فرایند، ممکن است برخی تغییرات برای افراد خانواده و آشنایان غیر قابل قبول باشد.

از آنجا که دنیای جوان فقط به خانواده محدود نمی‌شود، ممکن است برخی الگوهای جوانان در خارج از خانواده و حتی مخالف با انتظارات و استانداردهای خانواده باشد و این همان جایی است که اختلاف نظر به‌وجود می‌آید. با این‌همه، والدین باید در نظر داشته باشند که فرایند هویت‌یابی، فرایندی ممتد و ادامه‌دار است و در این میان ممکن است تغییرات جوان پایدار نباشند. به عبارت دیگر، ممکن است تغییری که جوان مثلاً در ظاهر خود ایجاد می‌کند پس از مدتی عوض شود و وی ظاهر و پوششی را انتخاب کند که با فرهنگ وی همسانی بیشتری داشته باشد. به عبارت دیگر، باید به جوان فرصت داد تا بتواند الگوها و نقش‌های مختلف را تمرین و تجربه کند تا بتواند درنهایت آنچه برای وی مناسب‌تر است انتخاب کند. به یاد داشته باشید که بیشتر جوانان، درنهایت، با اغلب معیارها و انتظارات والدین همراه می‌شوند.

**باید به جوان فرصت داد تا بتواند
الگوها و نقش‌های مختلف را
تمرین و تجربه کند تا بتواند
درنهایت آنچه برای وی مناسب‌تر
است، انتخاب کند.**

به جز اختلاف در زمینه نوع پوشش و ظاهر، اختلاف نظر مهم‌تری نیز وجود دارد. این اختلاف، به حریم‌های شخصی مربوط می‌شود. به عبارت دیگر، جوان، نوع ظاهر، پوشش و آرایش خود را امری شخصی و فردی تلقی می‌کند. از نظر او، اینکه چه لباسی بپوشد و با کدام ظاهر در اجتماع وارد شود، موضوعی است که فقط به او مربوط می‌شود.

در پاره‌ای از موارد، ممکن است جوانان، پوشش، آرایش و ظاهر نامناسبی را انتخاب کنند که با معیارها و انتظارات جامعه ناهماهنگ و متضاد باشد. در این موارد، برای خانواده مشکل جدی ایجاد می‌شود. معمولاً والدین یا دیگر اعضای خانواده مرتب به جوان تذکر می‌دهند که پوشش وی نامناسب است. در اکثر موارد، چنین تذکراتی نه تنها نتیجه مثبت ندارد بلکه به عصبانیت، رنجش و ناراحتی جوان نیز می‌انجامد. ولی آیا تاکنون از خود پرسیده‌اید چرا این تذکرات باعث این حد از رنجش و عصبانیت می‌شود؟

تحقیقاتی که در این زمینه انجام شده نشان داده است که بین والدین و فرزندان، به جز اختلاف در زمینه نوع پوشش و ظاهر، اختلاف نظر مهم‌تری نیز وجود دارد. این اختلاف، به حریم‌های شخصی مربوط می‌شود. به عبارت دیگر، جوان، نوع ظاهر، پوشش و آرایش خود را امری شخصی و فردی تلقی می‌کند. از نظر او، اینکه چه لباسی بپوشد و با کدام ظاهر در اجتماع وارد شود، موضوعی است که فقط و فقط به او مربوط می‌شود. همچنین تصمیم‌گیری درباره این که چه غذایی بخورد یا چه زمان بخوابد یا مسواک بزند، امری است شخصی. به همین سبب، وقتی والدین یا دیگر اعضای خانواده از نحوه پوشاک و ظاهر او ایراد می‌گیرند، می‌رنجد، چون احساس می‌کند که به حریم شخصی او

تجاوز شده است. همان‌طور که مثلاً اگر از جوان بخواهند که حتماً با غذای خود ماست بخورد یا نخورد، می‌رنجد زیرا احساس می‌کند که به حریم‌های شخصی او تجاوز شده است.

برخلاف جوان، خانواده او تصور می‌کنند که ظاهر جوان امری است خانوادگی و در قلمرو تصمیم‌گیری‌های خانوادگی قرار می‌گیرد. این گفته بسیار شنیده می‌شود که والدین می‌گویند: «من انتظار ندارم که دختر/ پسر با این شکل در جامعه رفت‌وآمد کند»، «مردم می‌گویند دختر/ پسر آقای فلانی با چه وضع ناجوری بیرون می‌آید»، «مردم پشت سر ما چه می‌گویند که دختر/ پسر فلانی‌ها با این وضع جلوی مردم می‌آید» و از این قبیل. همان‌طور که می‌بینید در همه این موارد، حریم‌های خانوادگی در پوشش و آرایش و ظاهر جوان مطرح شده است. به عبارت دیگر، اعضای خانواده و به‌خصوص والدین، معتقدند که لباس و ظاهر جوان کاملاً موضوعی است خانوادگی و به همین علت جوان نباید بر اساس سلیقه و خواست شخصی خود عمل کند و اگر چنین عمل کند در حق خانواده کاری ناشایست انجام داده است.

همان‌طور که ملاحظه می‌کنید اختلاف اساسی در این است که از نظر فرزندان، لباس، ظاهر و پوشش فرد، امری کاملاً شخصی است که دخالت در آن جایز نیست. در حالی که

این موضوع از نظر والدین، موضوعی است کاملاً خانوادگی و بی‌توجهی به آن یعنی بی‌احترامی به خانواده. در اینجا است که دو طرف از یکدیگر ناراضی و عصبانی می‌شوند و برخوردهای نامناسبی با یکدیگر می‌کنند که به دوری، رنجش و آزدگی بیشتر و بیشتر آنان می‌انجامد. در حالی که می‌توان از موضع دیگری نیز برخورد کرد.

وقتی والدین یا دیگر اعضای خانواده از نحوه پوشاک و ظاهر جوان ایراد می‌گیرند، می‌رنجد، چون احساس می‌کند که به حریم شخصی او تجاوز شده است.

هنگامی که با چنین اختلاف‌هایی روبه‌رو شدید، این‌گونه برخورد نکنید:

◀ **از زور و قدرت استفاده نکنید.** سعی نکنید او را مجبور کنید که دست از پوشش و ظاهر خود بردارد. زیرا، همیشه قادر به استفاده از زور و قدرت نیستید. این‌گونه تغییر، زیربنایی نیست و به محض برداشته شدن فشار، دوباره او به روش قبل خود باز می‌گردد.

◀ **تحقیر نکنید، مسخره نکنید.**

◀ **از نصیحت استفاده نکنید.** فرزندان شما به اندازه کافی اطلاعات دارند. به همین دلیل، جایی برای نصیحت نیست.

در مقام والدین به شما توصیه می‌شود که:

◀ **تفاوت دیدگاه خود و فرزندان را در نظر**

داشته باشید. شما از دو موضع کاملاً

متفاوت به موضوع نگاه می‌کنید.

◀ **به فرزندان این احساس را بدهید که متوجه‌اید**

از نظر او پوشاک و لباس امری خصوصی است.

◀ **این احساس را به او منتقل کنید که نمی‌خواهید**

او را مجبور کنید که برخلاف میل خود عمل کند.

◀ **به او توضیح دهید تا زمانی که در خانواده زندگی**

می‌کند، باید به معیارهای خانواده توجه کند.

به مثال زیر دقت کنید:

والدین **س**. از حجاب دخترشان بسیار ناراضی

بودند. آنان انتظار داشتند دخترشان حجاب

کامل خود را رعایت کند ولی او کمی در

رعایت حجاب خود سهل‌انگاری می‌کرد. والدین **س**. به او گفتند: «تو با ما در یک خانواده زندگی می‌کنی و ما انتظار داریم تا زمانی که در یک‌خانه زندگی می‌کنی رعایت حجاب کامل خود را بکنی. زمانی که از این خانه بیرون آمدی و مستقل شدی می‌توانی بر اساس سلیقه خودت عمل کنی.»

◀ از او بخواهید در مواردی که پای

خانواده در میان می‌آید، بهتر است

که معیارهای خانواده را رعایت کند.

◀ مواردی را که قادر به تحمل رفتارهای او

نیستید مشخص کنید: مانند وقتی که همراه

خانواده در مهمانی‌های رسمی یا محیط‌های

اداری حاضر می‌شود. از او بخواهید در چنین

مواردی همراه شما نباشد.

برای آشنایی بیشتر با این رویکرد به مثال

زیر دقت کنید:

والدین **ک**. از اینکه پسرشان با موه‌های

نامناسب و ظاهری نیمه ژولیده در خیابان

ظاهر می‌شد بسیار دلگیر و ناراضی بودند.

روش‌هایی از جمله اعمال زور و تهدید نیز

نتوانسته بود به آنان کمک کند تا رفتار

ک. را تغییر دهند. به همین سبب، والدین

ک. به او گفتند: «ما متوجه‌ایم که تو از

این ظاهری که برای خودت درست کردی

راضی هستی. ولی، این سر و وضع را برای

فرزندمان نامناسب می‌دانیم. ما نتوانستیم رفتار تو را تغییر دهیم. ولی از آنجا که این ظاهر باعث ناراحتی ما در بین افراد فامیل است. حداقل کاری که می‌توانی بکنی این است که وقتی با ما در محیط‌های فامیلی یا رسمی قرار می‌گیری، ظاهر مرتب‌تری داشته باشی و موهایت به این صورت آرایش نداشته باشد.»

◀ **با همکاری فرزندان راه‌هایی را برای حل مشکل خود پیدا کنید. به طوری که هر دو از راه‌حل‌ها راضی و خشنود باشید. استفاده از مهارت حل اختلاف در این زمینه بسیار کمک‌کننده است.**

با چنین برخوردی، احتمال این‌که فرزندان تغییر رفتار بدهد و حداقل در مواردی معیارهای خانواده را رعایت کند، بیشتر می‌شود و نه فقط از درگیری‌ها و تشنج‌های خانوادگی می‌کاهد، بلکه احتمال همکاری جوان با والدین را افزایش می‌دهد. مهم آن است که بتوانید همراه فرزندان راه‌های مناسب دیگری بیابید که بتوانید بدون صدمه زدن به طرف مقابل به توافق مناسبی با یکدیگر برسید.

دانشگاه دوستان خانواده

تالیف: دکتر ربابه نوری
تنظیم مطالب: فاطمه حسین پور
ویراستار: سپیده معتمدی
گرافیک: حمیدرضا منتظری

آدرس ساختمان مرکزی:
تهران، خیابان ۱۶ آذر، خیابان ادوارد براون، پلاک ۱۳ و ۱۵، مرکز مشاوره دانشگاه

فکس / تلفن تماس: ۰۲۱ - ۶۶۴۸۰۳۶۶

مرکز مشاوره دانشگاه تهران
<http://counseling.ut.ac.ir>
دفتر مشاوره و سلامت وزارت علوم
<http://ch.saorg.ir>

کلیه حقوق معنوی این کتابچه متعلق به مرکز مشاوره دانشجویی دانشگاه تهران است.